

POLITIKA CENAMA ENERGIJE

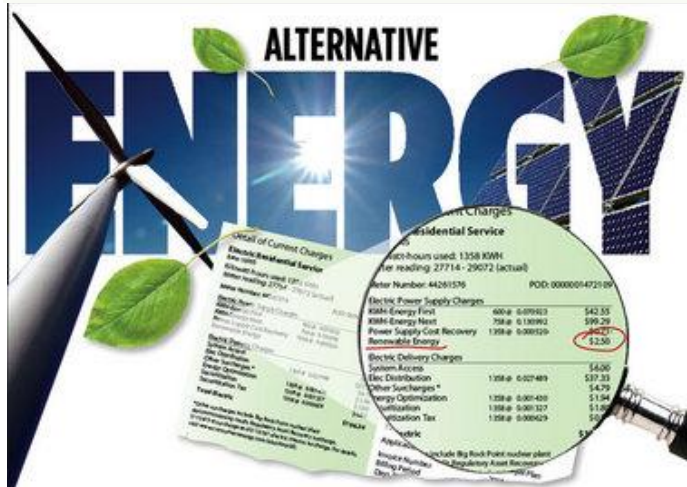

- 1 Kako i kome prevaliti teret subvencija „zelene“ energije?
- 2 Tek svaka treća EU članica sprovela deregulaciju maloprodajnih cena

TEMA: Prirodni gas na putu cenovne nezavisnosti od nafte

7

BRISEL – Cena potsticanja obnovljivih izvora energije (OIE) u pet najvećih evropskih tržišta energije postaje nepodnošljiva za potrošače i industriju, jer treba da podele teret računa od 570 milijardi evra, izračunala je banka Credit Suisse. Kompanije u Nemačkoj, Francuskoj, V. Britaniji,

Španiji i Italiji će snositi ukupan teret do sada isplaćenih subvencija od 148 milijardi evra, dok ostatak od 422 milijarde evra pada na potrošače. Prema ciriškoj banci, jedino što vlade mogu da urade je da prebace deo računa sa potrošača na industriju, putem poreza na proizvodnju obnovljive energije. Banka je izračunala da godišnja cena potsticanja OIE na pomenutih pet tržišta (u proseku 32 milijarde evra godišnje na subvencije) predstavlja deo od 16% u prosečnim

potrošačkim računima za električnu energiju. **Bloomberg**

SIDNEJ – Cene električne energije u svetu u narednoj dekadi očekuje se da porastu u proseku za 15%, delom kao posledica subvencija za obnovljive izvore energije (OIE), rekla je 19. novembra na energetske konferenciji u Sidneju izvršna direktorka Međunarodne agencije za

energiju (IEA). Maria van der Hoeven to objašnjava u prvom redu rastom cena goriva, a takođe u teretom subvencija za obnovljive izvore energije (OIE) – „posebno tamo gde se ova stavka prevlači na račune potrošača električne energije“. Ugalj će ostati glavna sirovina za proizvodnju električne energije do 2015, ali će obnovljivi izvori do tada izbiti na

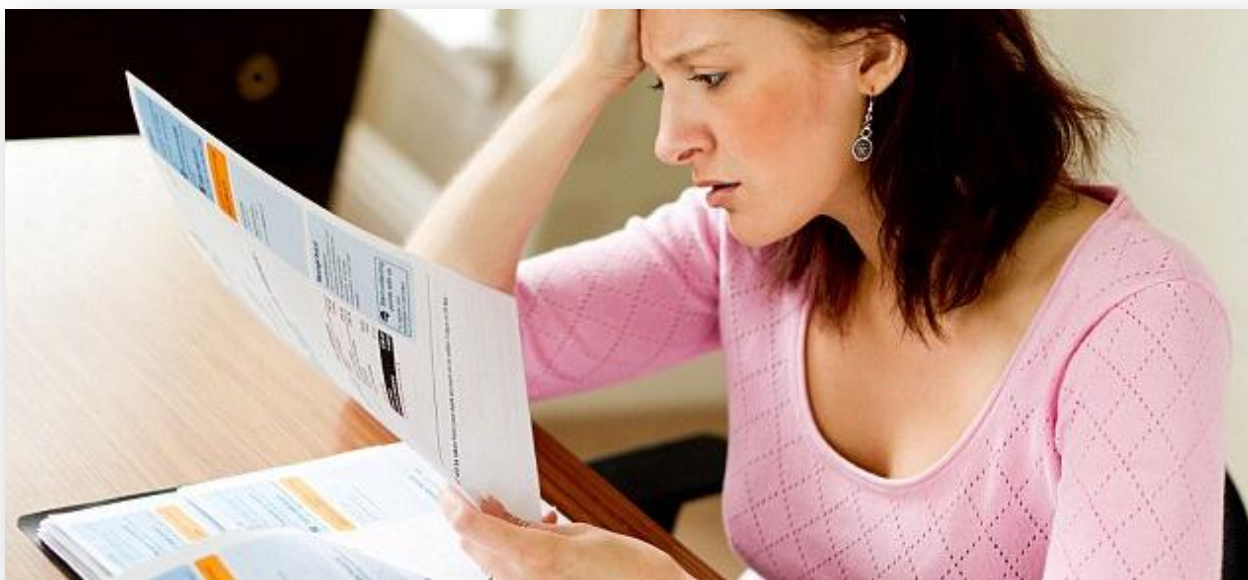
drugo mesto, ispred prirodnog gasa, navela je Van der Hoeven. Prema čelnici IEA, OIE su posle perioda veoma jakog rasta došli do raskrsnice gde vlade vagaju dobiti i cenu ulaganja u čistu energiju. Ona kaže da su u 2011. OIE bili subvencionisani sa 88 milijardi dolara, što je 24% iznad onoga iz prethodne godine.

BRISEL – U dve od svake tri zemlje EU i dalje se regulišu cene električne energije i/ili prirodnog gasa, što koči investicije, a potrošačima šalje netačne cenovne signale, saopšteno je iz Evropske komisije. EK u [izveštaju o internom tržištu energije u EU](#), objavljenom 15.

novembra, konstatuje da „cene formirane uz intervenciju države ne pružaju potrošačima najbolju opciju. S druge strane, daju potrošačima lažan utisak da su zaštićeni što ih odvlači od aktivne potrage za boljim opcijama na tržištu“, dodaje EK. Svega devet, od 27 zemalja EU nemaju regulisane maloprodajne cene energije: Austrija, Češka Republika, Nemačka, Finska, Luksemburg, Holandija, Slovenija, Švedska i V.Britanija, navodi se u izveštaju uz napomenu da neke EU zemlje, štaviše, nisu još u celini primenile

Treći EU paket reforme unutrašnjih tržišta enegije, 20 meseci po isteku krajnjeg roka da to urade.

LONDON – Vlada Britanije potvrdila je da će novi Zakon o energiji uključiti mere kojima će se obezbediti da potrošači dobiju električnu energiju i gas po najnižim tarifama, putem niza obligacija za snabdevače energijom. Informacija dolazi posle prošlomesečne kontroverzne najave premijera Britanije ([vidi Bilten # 287](#)) da će zakonom „primorati“ kompanije da svedu sve tarife na jednu - najjeftiniju. Ministarstvo energije u Londonu otvorilo je 20. novembra javnu raspravu o dokumentu: Obezbediti potrošačima energije bolju ponudu (DECC), zasnovanu na predlozima energetskeg regulatornog tela Ofgem, koji je donekle modifikovao ekstremni stav premijera Davida Camerona. Dokument predviđa zabranu složenih višeslojnih tarifa i mere kojima snabdevači moraju da informišu svoje kupce o najjeftinijim raspoloživim tarifama. Ministar energije Edward Davey je ocenio da će ovaj predlog onemogućiti dovođenje potrošača pred nemoguć izbor između stotinu tarifa i svesti ponudu na maksimalno četiri opcije za električnu energiju ili prirodni gas. ***Business Wire***

LONDON – Najveći britanski snabdevač energijom, British Gas uvećao je 18. novembra cene prirodnog gasa i električne energije za šest odsto, što će povećati godišnji dualni (struja/gas) račun za njegovih 8,5 miliona domaćinstava za 90 funti, na ukupno preko 1.300 funti. Povećanje je dva puta veće od

trenutne stope inflacije, ali se kompanija brani tvrdnjom da po domaćinstvu ostvaruje zaradu od svega 67 funti, odnosno pet odsto, piše myfinances.co.uk.

SOFIJA – Cene prirodnog gasa u Bugarskoj biće smanjene za oko 10 % posle ugovora potpisanog minulog petka između Bulgargasa i ruskog Gasproma, izjavio je 18. novembra izvršni direktor Bugarskog energetskeg holdinga (BEH) Mihail Andonov. On je kazao za *Darik radio* da će izvozne cene Gasproma, po novom ugovoru, biti smanjene oko 22 do 23 %, ali da toliko neće biti i za krajnje potrošače. „Bulgargas prodaje gas po ceni ispod one koju plaća Gaspromu, a koju reguliše Državna energetska i vodoprivredna komisija (DKEVR). Očekujem da cena za krajnje potrošače bude snižena za oko 10 %, što će se takođe odraziti i na cene električne energije i grejanja“, rekao je Andonov. Nešto ranije čelnik Bulgargasa Dmitrav Gogov najavio je smanjenje cena za krajnje potrošače između šest i sedam %, ali je Andonov rekao da Gogov štiti interese svoje kompanije, „što energetske regulator ne sme da dozvoli“. *Novinite*

LAJPIG – Nemački energetske kolos E.ON nije dobio od suda odobrenje za produženje radnog

veka četiri njegove stare termoelektrane na uglj, predviđene da se zatvore na kraju ove godine, do otvaranja nove elektrane Datteln 4 kapaciteta 1.100 MW, saopštio je 17. novembra drugostepeni federalni administrativni sud u Lajpcigu. Sud je podržao odluku prvostepene sudske instance da elektrane Datteln 1-3 i Shamrock, sagrađene 50-ih i 60-ih godina moraju biti ugašene do kraja 2012. Ove termoeletrane nisu bitne zbog kapaciteta od nekih 400 MW, već zbog činjenice da učestvuju lavovskim delom u snabdevanje energijom železničke mreže u regionu, koja bi u tom slučaju mogla ove zime biti blokirana u ovom najnaseljenijem delu Nemačke.

International Coal Report

BRISSEL - Dvadeset evropskih prestonica pokrenuli su inicijativu za traženje rešenja za veću integraciju solarne energije u elektroenergetski sistem Evrope, posebno na distribucionom nivou. Novi EU projekat pod imenom PV-Grid koji će trajati do oktobra 2014. nadovezuje se na

upravo dovršeni projekt PV Legal i nastoji da identifikuje specifične barijere koje u distribucionim mrežama 15 država sprečavaju širu upotrebu fotonapona. Dosadašnja iskustva objedinjena su u bazu podataka, a izdane su i nacionalne preporuke što bi trebalo napraviti. Među gradovima koji su inicijatori ovog projekta su Atina, Berlin, Bratislava, Brisel, Hag, Lisabon, Madrid, Pariz, Prag, Rim, Sofija, Beč, Varšava i Stokholm, prenosi *energetika-net*.

BUKUREŠT – Solarna energija prestići će nuklearnu do 2016. godine u Rumuniji ukoliko se ulaganja u taj obnovljivi energije nastave ovim tempom, pokazuju zvanični podaci objavljeni 20. novembra. „Očekujemo da će kapacitet instalisanih solarnih elektrana dostići 50 do 100 MW krajem 2012, 500 do 1.000 MW do kraja 2013. i više od 1.500 MW 2016. godine“, saopštio je čelnik odeljenja za energetske efikasnost državnog regulatornog tela za energetiku ANRE Zoltan Nađi. Dva atomska reaktora u jedinoj rumunskoj nuklearnoj centrali Černavoda zajedno proizvode oko 1.400 MW energije, što pokriva 18 % energetske potrebe ove zemlje. Rumunija planira da izgradi još dva reaktora u istoj elektrani, ali do sada nije pronašla investitore koji su spremni da ulože četiri milijarde dolara u taj projekat, preneo je *AFP*.

PARIZ – Francuski elektroenergetski gigant EDF je u konzorcijumu koji je ponudio kupovinu gasne distributivne i skladišne mreže TIGF u vlasništvu francuske naftne kompanije Total, objavio je 19. novembra pariski dnevnik *Les Echos*. Konzorcijum, u kome EDF ima manjinski udeo, podneo je pisanu ponudu za TIGF, čija se vrednost procenjuje na 2.3 milijarde evra. Prodaja te kompanije je deo Totalovog plana da se do 2014. godine oslobodio svojih non-core poslova ukupne vrednosti 15 do 20 milijardi evra.

NAFTA

MOSKVA – Rusija će dogodine prodati udeo u državnoj naftnoj kompaniji Rosnjeft samo britanskom kolosu BP, izjavio je 20. novembra vicepremijer Arkadij Dvorkovič, zadužen u vladi Dmitrija Medvedeva za sektor energetike. Kako javlja agencija *Interfax*, on je na press konferenciji rekao da će "u 2013. godini prodati

MOSKVA – Vlada Rusije odobrila je Rosnjeftu kupovinu naftne kompanije TNK-BP za 55 milijardi dolara, od njenih 50-50 vlasnika, britanskog BP-a i ruskog konzorcijuma AAR, saopštila je 21. novembra portparolka vicepremijera Arkadija Dvorkoviča. „Sve direktive vezane za kupovinu 100% TNK-BP.a od Rosnjefta su potpisane“, kazala je ona.

by Jones Newswires

udeo u državnoj naftnoj kompaniji samo u okviru dogovora između Rosnjefta i BP-a". Ruska vlada je ranije navela da želi da proda njen udeo u Rosnjeftu do 2016, ali je predsednik te kompanije Igor Sečín (na slici sa predsednikom Putinom) najavio da očekuje da vlada zadrži kontrolu nad kompanijom duže vreme. Ugovorom je predviđeno da Rosnjeft za 61 milijardu dolara kupi od BP-a i ruskog konzorcijuma AAR oba 50-procentna udela u trećem proizvođaču nafte u Rusiji, kompaniji TNK-BP. BP-u je osim gotovine obećan i udeo u Rosnjeftu.

PARIZ – Uprkos embargu i drugim sankcijama Zapadnih zemalja, izvoz nafte iz Irana u oktobru 2012. godine je porastao za dodatnih 70.000 barela na dan, na 2,7 miliona bd, pokazuju podaci osiguravajućih kuća za tankerski transport, na koje se u izveštaju od 20. novembra poziva Međunarodna agencija za energiju (IEA). Najveći udeo u povećanju iranskog izvoza imaju Kina, ali i Južna Koreja. Ta zemlja je posle dva meseca pauze obnovila uvoz iranske nafte, kada su iranske osiguravajuće kuće počele da garantuju za isporuke. Vrednost tih iranskih garancija sada iznosi do 1 milijardu dolara, javlja ruski portal *Oil and Gas Eurasia*.

PRAG - Češka državna naftovodna firma MERO postigla je dogovor sa Royal Dutch Shellom o kupovini 5 odsto od udela angloholandskog kolosa u naftovodu Transalpine (TAL). Posle prodaje deonice Shell će imati 19% udela u naftovodu koji ide od Trsta preko Austrije do Nemačke. Nisu objavljene finansijske pojedinosti posla. Kako je Češka do sada naftu uvozila samo ruskim naftovodom Družba, posao će omogućiti toj zemlji alternativni pravac snabdevanja, piše češki dnevnik *Prague Monitor*. TAL uglavom transportuje bliskoistočnu naftu, piše Wall Street Journal uz ocenu da Češka ovim obezbeđuje ključnu zaštitu od bilo kakvog eventualnog prekida snabdevanja naftovodopm Družba.

LONDON – Nova otkrića i rastuća potrošnja prirodnog gasa menjaju poziciju te robe sa uloge klastera na regionalnim tržištima u globalnog igrača na berzama, ali ne nalik poziciji nafte, već pre onome što uglj pretstavlja na tržištu, piše u analizi ove teme agencija **Reuters**.

Obzirom da su naftu i gas generalno proizvodili isti izvoznici i kako su oba proizvoda najčešće korišćena u istim industrijskim granama, prirodni gas je istorijski dugoročnim ugovorima bio vezan za tržište nafte. Međutim, rastuće razdvajanje snabdevača gasa od izvoznika nafte i novi bilateralni ugovori između prodavaca i kupaca, zasnovani na regionalnim berzama gasa, a posebno pojavljivanje niza izvoznika LNG-a, ukazuju da će taj proizvod, poput uglja, uzeti reper sa specifičnom regionalnom cenom, pre nego globalnim berzanskim brendom, kao u slučaju Brent nafte.

Axa Investment Managers u ovomesečnom izveštaju konstatuje da se “razvija novi odnos između cena nafte i prirodnog gasa”. Axa navodi da će se ponoviti slučaj sa ugljem, koji je izbio kao globalna berzanska roba na tržištu u drugoj polovini 20. veka, kada su proizvođači širom sveta počeli da snabdevaju centre velike potrošnje u Americi, Evropi i Aziji.

Globalna trgovina LNG-om je znatno mlađa, pa se zbog još nezrelog tržišta, cene tog goriva znatno razlikuju zavisno od regiona. Trenutno je gas najjeftiniji u Severnoj Americi sa oko 3,5 dolara za milion Britanskih termalnih jedinica (mmBtu), dok azijski uvoznici moraju da plate LNG skoro 14\$/mmBtu. Evropa, koja je više oslonjena na cevovodni uvoz ruskog, norveškog i severnoafričkog gasa, plaća oko 11\$/mmBtu. Analitičari međutim tvrde da će se cene ujednačiti sa sazrevanjem ovog tržišta, posebno rastom izvoza LNG-a – kako se ranije

OSLO – Norveški Statoil potpisao je 20. novembra ugovor o prodaji 45 milijardi kubika gasa nemačkom distributeru Wintershallu u periodu od deset godina na osnovu spot cena gasa, odnosno u vrednosti 17,4 milijarde dolara. „To je prvi ugovor te jačine i trajanja u severozapadnoj Evropi, a čija je svrha da u ovom regionu stvori fleksibilno tržište gasa, rekao je potpredsednik Statoila Eldar Saetre za **Reuters**. Gro gasa Wintershall će plasirati na nemačkom, a ostatak na drugim tržištima severozapadne Evrope.

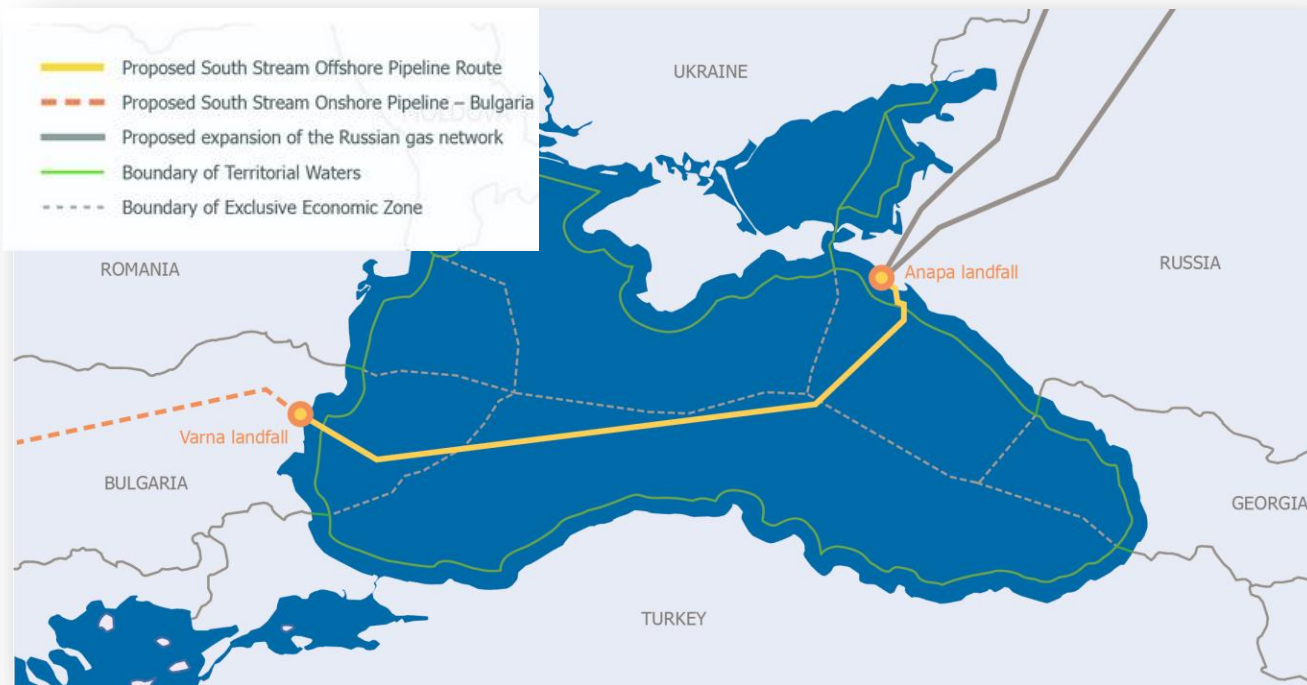
dogodilo sa ugljem. Rast globalne potrošnje gasa, međutim, ne znači nužno i rast protoka u trgovini tom robom.

Uprkos masivne godišnje potrošnje od 6,3 milijarde tona ekvivalenta nafte (3,6 mlrd.t uglj i 2,7 mlrd.t prirodni gas), trgovinu LNG-a i uglja karakterišu male fizičke količine na spot tržištima, jer se ta dva proizvoda generalno ugovaraju na dugoročnoj bilateralnoj osnovi. Nafta, pretstavlja jedan od najtrgovanijih proizvoda u svetu, iako je njena godišnja potražnja u fizičkim tovarima od 4 milijarde tona tek nešto iznad one u slučaju uglja.

PRIRODNI GAS

MOSKVA – South Stream Transport, operativna kompanija za podmorsku sekciju gasovoda Južni tok očekuje da počne polaganje cevi najkasnije u 2014. godini, kada dobije sve potrebne saglasnosti tranzitnih zemalja, rekao je u sredu 21. novembra na brifingu novinarima u Moskvi, portparol tog konzorcijuma Sebastian Sass, prenosi *Platts*. Deo gasovoda

ispod Crnog mora zahvata teritorijalne vode Rusije, Bugarske i Turske, kao i kratke kopnene delove, poznate kao klizišne sekcije u Rusiji i Bugarskoj. Kopneni delovi gasovoda biće građeni na osnovu bilateralnih dogovora Gasproma sa lokalnim kompanijama, dodaje agencija. Deo ispod mora uključuje četiri paralelne cevi kapaciteta po 15,75 milijardi kubika godišnje. Plan je da se prva okonča krajem 2015, druga krajem 2016, a treća i četvrta u naredne dve godine, uz napomenu Sassa da ovaj hodogram „još nije konačan“. Prema preliminarnoj proceni Gasproma, podmorski deo gasovoda, dužine 925 kilometara koštaće nekih 10 milijardi evra.

BRISEL - Evropska komisija će imati 'konstruktivan stav' prema projektu gasovoda Južni tok, ali će on na teritoriji EU morati da se uskladi sa evropskim energetske zakonodavstvom, kazao je evropski komesar za energetiku Günther Oettinger u razgovoru za *Bugarski državni radio*. Pritom je naglasio da EK još nezna mnoge detalje vezane za projekt, poput trasa, kapaciteta i lokacije krajnjeg odredišta. „Štaviše“, dodao je, „ne zna hoće li se za Južni tok zatražiti da bude izuzet od primene Trećeg energetskog paketa po pitanju vlasničke strukture“.

MOSKVA, SOFIJA – Gasprom će u okviru novog ugovora potpisanog prošle nedelje sa Bulgargasom, isporučivati postojećim transportnim koridorom bugarskom kupcu godišnje 2,9 milijardi kubika gasa, do 2022. Jednom kada bude izgrađen gasovod Južni tok, isporuke će ići tim putem, rekao je potpredsednik Gasproma i predsednik gasprom Eksporta Aleksandar Medvedev. On je precizirao da u novom ugovoru ostaju principi dugoročnog ugovaranja cena gasa na osnovu cena naftnih proizvoda kao i famozna klauzula preuzmi-ili-plati. Ranije je saopšteno da su Bugarska i Rusija potpisale, paralelno sa finalnim investicionim sporazumom za Južni tok taj novi gasni ugovor, koji uključuje 20% nižu cenu ruskog prirodnog gasa u odnosu na dosadašnji ugovor koji ističe 31. decembra 2012. Postojećim ugovorom cena za Bulgargaz bila je 520 dolara za 1.000m³ gasa. Novim ugovorom takođe su uklonjene posredničke firme. Takođe, posle šest godina Bugarska će moći ponovo da pokrene pregovore o ceni i količini gasa. **Novinite.**

KIJEV – Ukrajinska državna kompanija Naftogas kupiće od Gasproma ove godine 26 milijardi kubika prirodnog gasa, a 2013. će smanjiti uvoz ako ruska kompanija ne smanji cene, rekao je

ukrajinski ministar energije Jurij Bojko za **Inter televiziju**. On je dodao da će Ukrajina platiti samo gas koji potroši, uprkos ruskih primedbi. Ranije je potpredsednik Naftogasa Vadim Čupin rekao da će ove godine kompanija uvesti od Gasproma 27,5 milijardi m³ gasa, a za iduću godinu planira da smanji kupovine na 20 mlrd. m³.

TOKIO – Japanska elektroenergetska kompanija KEPCO potpisala je 19. novembra ugovor sa BP-om o kupovini pola miliona tona LNG-a godišnje u periodu od 15 godina, počev od 2017. Cena posla nije saopštena, ali je rečeno da će LNG biti obračunavan na osnovu „cene prirodnog gasa na tržištu SAD“, umesto sirove nafte, kakva je praksa kod japanskih uvoznika tog proizvoda. Cena isporučenog LNG-a biće oko 30 odsto niža od one koju trenutno plaća KEPCO, saopšteno je iz te kompanije. **Kyodo news**

PODGORICA - Elektroprivreda Crne Gore (EPCG) od prvog januara iduće godine ukida povlastice na cenu električne energije koje su decenijama važile za dve najveće crnogorske firme Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) i Željezaru Nikšić. Kako prenose *Vijesti*, trenutna cena MW električne energije za građane u Crnoj Gori iznosi 81,3 evra. KAP je istu količinu struje do sada plaćao 49 evra. Uprkos tome vlasnik KAP-a, kompanija CEAC ruskog tajkuna Olega Deripaske, nagomilala je dugove prema EPCG na 55 miliona evra, što je i bio povod za ukidanje povlastica.

PODGORICA - Menadžment KAP-a poslao je dopis Elektroprivredi kojim traži novi ugovor o isporuci električne energije, što su predstavnici EPCG odbili, objavljuju 22. novembra *Vijesti* i iz više izvora saznaju da će dug Kombinata za struju do kraja ove nedelje dostići rekordnih 58,5 miliona evra.

RIM - A2A planira povlačenje iz Crne Gore "čim se za to ukaže prilika", piše 20. novembra italijanska La Repubblica. List se poziva na nedavno predstavljen strateški plan kompanije za period od 2013. do 2015. godine pod naslovom "Energija u krizi, novi fokus A2A na otpadu i kogeneraciji". "A2A planira da zaboravi na snove o slavi i širenju u inostranstvu, što uključuje i povlačenje iz Crne Gore čim se za to ukaže prilika", navedeno je u tekstu. Đuzepe Mariano iz A2A je tim povodom kazao kratko za *Vijesti* da "izlazak A2A iz EPCG nije predviđen planom kompanije".

PRAG/TIRANA - Češki elektroenergetski gigant ČEZ pokrenuo je aktiviranje garancije Svetske banke (SB) u visini 60 miliona evra zbog problema sa poslovanjem u Albaniji, gde je od 2009. godine vlasnik 76 odsto akcija albanskog distributera električne energije. ČEZ je dobio ovu

garanciju, kao potsticaj SB da kupi albanskog distributera OSSH. ČEZ i albanske vlasti sada imaju 60 dana da postignu rešenje, ili će garancija SB biti iskorišćena, saopšteno je 22. novembra iz češke kompanije. Albanske vlasti ugrozile su poslovanje distributera ČEZ Šperndarje naređujući mu 19. novembra da obnovi isporuke struje najvećim neplatišama, pre svega albanskom vodovodu koji duguje 38 miliona evra za utrošenu električnu energiju. Albanske vlasti su 20. novembra saopštile da su započele

proceduru da se ČEZ-u oduzme licenca. ČEZ je spreman da ide i u medjunardonu arbitražu, pošto je krajem 2011. regulator gotovo udvostručio cenu po kojoj taj distributer kupuje struju od državne elektroenergetske kompanije, ali mu nije odobrio povećanje tarifa za krajnje potrošače. **Prague Monitor**

ZAGREB - Ministar finansija Hrvatske Slavko Linić izrazio uverenje da će deoničarski ugovor s MOL-om biti promenjen, „jer će novonastale okolnosti posle presude Sanaderu pomoći MOL-u da shvati da će Vlada insistirati na tome, pa nema potrebe gubiti vreme čekajući konačnu presudu“. Linić je za **Hrvatski radio** rekao 21. novembra da su pregovori već u toku i nisu laki.

Prema njegovim rečima, Vlada kao vlasnik 44% Ine insistira na ulaganjima u gasni biznis ili u naftne bušotine u Hrvatskoj, a zanima je i rad obeju rafinerija, širenje tog dela proizvodnje s ponudom na slovenačkom tržištu i hrvatskom delu BiH. Premijer Milanović i ministar privrede Hrvatske Vrdoljak nisu se još ni na koji način izjasnili o ovom problemu, dok je

predsednik Josipović odbio da komentiriše, napominje **Energetika-net.**